

Babôčka bodliaková

Neúnavný svetobežník v našich záhradách

Júl je vrcholom leta, časom dlhých dní a horúceho vzduchu. Je to tiež obdobie, kedy naša príroda prekvitá motýľmi. Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici preto vybralo za predmet mesiaca júl preparát denného motýľa z čeľade babôčkovité – **babôčku bodliakovú** (*Vanessa cardui*). Ide o exponát pochádzajúci z roku 2014 z malebného prostredia Javorníkov.

Babôčka bodliaková je stredne veľký motýľ s rozpätím krídel 5 až 6 centimetrov. Krídla sú pestro sfarbené s dominujúcim oranžovo-hnedým podkladom, výraznými čiernymi škvrnami a bielymi fliáčikmi. Keď však krídla zložia a odpočívajú, ukážu ich spodnú stranu. Tá má maskovacie sfarbenie pripomínajúce suchú kôru alebo list s drobnými očkami, čo ich dokonale chráni pred vtákmi a inými predátormi.

Babôčka bodliaková, tak ako všetky motýle, prechádza dokonalou premenou. Samičky kladú okolo 500 bledozelených vajíčok najmä na bodliaky. Podľa toho aj dostala druhové meno - bodliaková. Z vajíčok sa vyľiahnu sivé až čierne húsenice so žltými pruhmi a tŕňmi. Žijú v opradených listoch, ktoré im slúžia ako potrava aj úkryt. Húsenice sú veľmi pažravé. Hoci uprednostňujú buriny, často prechádzajú aj na pestované rastliny ako je sója, fazuľa, slnečnica, rajčiny či melóny. V strednej a juhovýchodnej Európe je dokonca babôčka bodliaková považovaná za najčastejšieho škodcu sóje a pri masovom premnožení môže poľnohospodárom spôsobiť významné škody. Po dokončení vývoja sa húsenica v zámotku zakuklí. Kukla je sivohnedá so zlatými škvrnami a po čase sa z nej vyľiahne nový, dospelý motýľ.

Babôčka bodliaková nedokáže u nás prežiť zimu v žiadnom zo svojich vývojových štádií, neprezimuje ani vajíčko, húsenica, kukla a ani ako dospelý motýľ. Jej tajomstvo prežitia preto spočíva v migrácii. Sťahuje sa podobne ako sťahovavé vtáky. Patrí medzi najrozšírenejšie migrujúce motýle na svete a nájdeme ju na všetkých kontinentoch s výnimkou Antarktídy a Južnej Ameriky. Počas roka zvládne tento druh až 12 000 kilometrov dlhý migračný okruh. Celú túto obrovskú trasu však nezvládne jeden jediný motýľ – ide o štafetový beh, na ktorom sa postupne vystrieda niekoľko generácií. Celá cesta začína na jar v Afrike. Prvá generácia motýľov preletí Saharu a Stredozemné more a koncom jari dorazí do Európy, vrátane Slovenska. Ich početnosť u nás je každý rok iná a závisí od aktuálneho počasia. Jedinice, ktoré k nám priletia, tu nakladú vajíčka a uhynú. Z vajíčok vyrastie nová generácia, časť z nej ostane na našom území a časť pokračuje v ceste ďalej na sever, až do Škandinávie. V teplých rokoch, motýle založia aj druhú generáciu na našom území. Babôčku bodliakovú tak môžeme vidieť u nás od konca jari až do októbra. Dospelé motýle sú pre prírodu mimoriadne dôležité, pretože opelňujú rastliny. Najčastejšie ich uvidíte na lúkach, poliach, lesných čistinkách, no veľmi radi navštevujú aj naše záhrady. Ich potravu tvorí nektár z kvetov alebo šťava z opadaného ovocia. S príchodom chladného jesenného počasia sa milióny motýľov z celej Európy vydávajú na spätočnú cestu na juh do Afriky, aby sa celý cyklus mohol zopakovať. Keď tieto motýle migrujú na sever, letia nízko nad zemou (vo výške 5 – 12 metrov), no na jeseň pri ceste na juh letia vo výškach až 500 metrov nad zemou s priemernou rýchlosťou 45 km/h.

Keď uvidíte vo svojej záhrade tohto oranžovo-čierneho motýľa z ďalekej Afriky, na chvíľu sa zastavte. Sledujte, s akou ľahkosťou preletuje z kvetu na kvet. Je fascinujúce pomyslieť si, že tento drobný tvor, ktorého životná iskra vyhasne už po niekoľkých týždňoch, nesie vo svojich génoch mapu celého sveta a odhodlanie, ktoré prekonáva kontinenty.

TEXT: Ing. Žaneta Adamčíková

GRAFIKA: Mgr. Janka Chudovská

©Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici

Zdroje:

Ponec J. : Motýle, Obzor, Bratislava, 1982, s. 318

Reichholfová – Riehmanová H. : Motýle, Ikar, Bratislava, 1996, s. 36

Babôčka bodliaková – najúspešnejší migrant medzi škodcami Ing. Ján Tancik, PhD.,
Ecophyta s.r.o., Nitra, online: <https://www.ecophyta.sk/wp-content/uploads/Tanc%C3%ADk-Bab%C3%B4%C4%8Dka-lektor.pdf>